

Stockholm 2016-11-10

Näringsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

n.registrator@regeringskansliet.se

kopia: lars.ekberg@regeringskansliet.se och wilhelm.magnusson@regeringskansliet.se

Svar på remiss avseende underlagsrapporter från arbetet med att ta fram Sveriges första nationella skogsprogram. Dnr N2015/2214/sk.

Näringsdepartementet har remitterat fyra underlagsrapporter från arbetet med att ta fram Sveriges första nationella skogsprogram.

Ett nationellt skogsprogram ska bidra till visionen om att **"Skogen – det gröna guldet – ska bidra med jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi"**. Denna vision är bra och av allra högsta intresse för Svenska Trädbränsleförbundet. Vi anmälde också vårt intresse att delta i någon av de arbetsgrupper som nu levererat sina underlagsrapporter. Tyvärr kan vi konstatera att vi inte ens uppmärksammats som remissinstans när dessa rapporter nu remitteras. Det tycks oss därför som vår bransch och våra möjliga inspel inte efterfrågas.

Trädbränsle har en stor betydelse för landets energiförsörjning och trädbränslets ökande betydelse lyfts fram och understryks i klimat- och energipolitiken. Svenska Trädbränsleförbundet är en branschförbund för svenska producenter av trädbränsle till energiproduktion och som råvara till förädlade bränslen såsom briketter, pellets och pulver. Trädbränsleförbundets medlemmar¹ är alltså bioenergis basindustri som producerar och levererar ungefär 80 procent av det trädbränsle som säljs på den svenska kommersiella marknaden.

Mot bakgrund av ovanstående vill Svenska Trädbränsleförbundet likväl bidra till processen med att utveckla ett nationellt skogsprogram för Sverige. Vi har följande synpunkter:

För det första är det viktigt att inse att ett nationellt skogsprogram inte bör ses som en produkt utan som en cyklisk process som behöver ett långsiktigt åtagande. Svenska trädbränsleförbundet välkomnar en sådan process där skogens betydelse för hela samhället beaktas, där flera politikområden och hela värdekedjan ryms. När vi utvärderar dagens system är det uppenbart att helhetssynen saknas. Tyvärr går detta igen när vi läser underlagsrapporterna.

Trädbränsleförbundets generella intryck av rapporterna är: Så många möten och så få konkreta idéer och förslag som styr mot den övergripande visionen. Tittar man på de medverkande i grupperna är det en handfull som sticker ut mot ett vanligt möte hos Skogsstyrelsen, uppenbart är branschen ganska homogen och traditionell. Grupperna tycks därutöver ha fått i uppdrag att vara överens vilket kan ha bidragit till att förslagen som läggs i flera fall är tama och av alltför allmän karaktär. Grupperna har dessutom arbetat var för sig vilket återigen resulterat i det stuprörstänkande som går tväremot de ursprungliga tankarna (hos MCPFE) med ett nationellt skogsprogram.

¹ Medlemmar i Svenska Trädbränsleförbundet är skogsbolag, skogsägarföreningar, Sveaskog, köpsågverk och andra biobränsleaktörer. Fullständig förteckning finns på vår hemsida, www.tradbransle.se.

I arbetsgrupp tre behandlas idéer för genomförande av bioekonomi inkluderande bl a råvaru-mobilisering och innovation, dock inget specifikt om energi. I arbetsgrupp fyra behandlas global utveckling och export men varken i grupp ett eller i två finns särskilt konkreta förslag hur produktionen av skogsråvara ska öka. Vilka insatser som krävs för att aktiva handlingar ska ske ute i skogen, hos markägare och skogsförvaltare, saknas. Grupp tre skriver att aktivt skogsbruk ska stimuleras. Men *hur* är en utestående fråga. Utan produktion av timmer, massaved och energiråvara blir det varken förädling eller export. Råvara från skogen kan och behöver nyttjas i allt från trähus, pappersförpackningar och energi till nya produkter i en biobaserad samhällsekonomi för att vi ska nå skogsprogrammets vision, såväl som Parisavtalet.

Skogsbrukets ekonomi är också en förbisedd fråga. Skogstillväxten är större än avverkningarna i Sverige och i nuläget finns viss möjlighet att öka uttaget av timmer och massaved. Det ger även ökade volymer av biprodukter. Största potentialen finns framförallt i ökat uttag av primärt skogsbränsle, t ex grenar och toppar (GROT). Idag lämnas mycket biomassa kvar då efterfrågan stagnerat. Särskilt i norra Sverige har en stor mängd biprodukter i kombination med ökad avfalls- och returtränvändning kvävt marknaden för primära skogsbränslen. Mängden skogsbränsle är dock beroende av att sågtimmer och massaved avverkas. Det blir alltså inga stora skogsbränsleuttag om inte de traditionella sortimenten efterfrågas.

1. TILLVÄXT, MÅNGBRUK, VÄRDESKAPANDE AV SKOGEN SOM RESURS

Förslag på hur tillväxten och skogsbrukets ekonomi kan förbättras saknas trots att inledningen spår ökad efterfrågan på förnybara råvaror. Rapporten från grupp ett behandlar framförallt mångbruk, och hur ska då detta stimuleras i skogen? Inga idéer presenteras utan det ska myndigheter analysera. Trädbränsleförbundet motsätter sig inte att mer mångbruk sker i skogen men de svepande förslag som förs fram tycks bli ganska kostsamma samtidigt som det är oklart om vilka verkliga behov som finns. Det som efterfrågas av gruppen kanske redan föreligger inom andra branscher och näringar och det som krävs kanske i stället är ett fördjupat samarbete mellan myndigheter och universitet. Och detta samarbete är något som kunde initieras från staten genom regleringsbrev. Mer tvärssektoriella satsningar behövs, dock inte bara med föreslagna turism och mångbruk, utan ännu viktigare med bl a teknik, kemi, och energi.

Infrastruktur och service i hela landet är en förutsättning för skogsbranschen utveckling, och om reella behov och reell efterfrågan finns kommer mångbruk att utvecklas. Efterfrågan, företags-utveckling och entreprenörskap kan inte drivas av myndigheter. Stöd till företagsutveckling finns redan idag och möjligen behöver kunskapen om detta ökas. Det är även viktigt, som grupp ett skriver, att skogsägare upplever rättsäker tillämpning av artskyddsförordningen och nyckelbiotoper samt att intäkter från skogsbruk även fortsatt kan fördelas över flera år.

Ska den övergripande visionen nås kan inte mångbruk och anpassad skogsskötsel ske på virkesproduktionens bekostnad. Precis som virkesproduktion behöver varor och tjänster sprungna ur annat nyttjande av skogen som resurs vara marknadsdriven och bygga på affärsmässighet.

GRUPP 1, 2 OCH 3 OM KOMPETENSFÖRSÖRJNING OCH ATTRAKTIONSKRAFT

Grupp ett vill locka fler till vad som ser ut att vara ännu flera utbildningsplatser. Hur det ska gå till? Inga idéer, utan gruppen anser att en marknadsföringsinsats bör genomföras av SLU. Som om SLU inte redan idag marknadsför sina utbildningar. Grupp ett nämner även att en satsning på forskning inom relevanta områden för svensk skog, inklusive mångbruk och skogens sociala dimension bör göras. Men vilka är då de relevanta områdena för fler jobb och ökad tillväxt som visionen önskar? Intet svar.

I grupp två finns liknande idéer kring utbildning och kompetensförsörjning men här nämns i alla fall att skogshushållning är ett viktigt ämne som måste stärkas. Trädbränsleförbundet understryker detta behov. Inte heller i grupp två finns några konkreta förslag till hur attraktionskraften kan ökas förutom att det nämns att det finns jobb i branschen och att det borde vara tilltalande. I grupp ett är ett förslag att skapa en Arena skog och på så sätt skapa jobb. Men hur? Olika intressenter ska delta i detta diskussionsforum och på så sätt anges att jobb skapas. Men om skogsnäringen och skogen inte känns lockande för övrigt näringsliv nationellt varför skulle det vara så regionalt? Och varför skulle övrigt näringsliv vilja delta i en regional Arena skog?

Utbildning och kompetens berörs även i grupp tre och även här föreslås en utredning. Det är för Trädbränsleförbundet och dess medlemmar uppenbart att det saknas grundläggande kompetens om skogsskötsel, skogshushållning och hur det påverkar biomassaproduktionen och ekonomin i skogsbruket. Genom att sammanställa arbetsgivares erfarenheter från rekryteringar torde snabbt en inblick i vilka kunskaper som behöver lyftas kunna göras. Vi ser inget behov av någon tidsödande utredning utan snarare behov av skyndsamt agerande för att möta näringslivets behov.

I detta sammanhang måste kunskap om trädbränslen lyftas. Undervisningen behöver bli mer omfattande, djupgående och sammanhållen när det gäller skogens roll och möjligheter för energiförsörjningen. Det behövs grundläggande förståelse för skogsbränslens och trädbränslens betydelse för Sveriges energiförsörjning, samt var och hur bränslena produceras och var och hur de konsumeras. I ett andra fördjupande steg krävs ökad kunskap om hela kedjan från skog till användning av trädbiomassa som energi. Denna del kan och bör integreras med andra närliggande områden såsom skogsskötsel, skogsteknik, skogsekologi, virkeslära och logistik.

Det är viktigt att öka kunskapen om både skogsbruk och vad allemansrätten innebär bland allmänhet och särskilt hos unga. Ett nationellt skogsprogram bör förmedla insikter och kunskap om skogens stora samhällsbetydelse till allmänheten, och bidra till en stolthet över den svenska skogen och det svenska skogsbruket. Därutöver behöver vi förebilder som berättar hur roligt det är att arbeta med skog på ett eller annat sätt. I grupp ett ligger dock mycket fokus på aktiviteter utomhus vilket torde ge fel bild av dagens skogliga arbeten.

2. VIRKESPRODUKTION, ÖVRIGA EKOSYSTEMTJÄNSTER OCH NATURENS GRÄNSER

Världen kan aldrig bli fossilfri om vi inte nyttjar potentialen i skogarna. Därför behöver vi öka den tillgängliga mängden skogsråvara och använda den mer. För att producera mer måste skogarna växa minst lika bra och gärna bättre även i ett nytt framtida klimat. För detta krävs utvecklad skogsskötsel. Därutöver behöver volymerna kunna tas till vara även i ett nytt sannolikt blötare och varmare klimat vilket betyder att tekniken måste utvecklas. Störst betydelse för framtida skogsproduktion är att de grundläggande åtgärderna i trakthyggesbruket utförs väl. Trädbränsleförbundet genomförde nyligen sin medlemsresa och i år besökte Danmark. Här fick vi se ett nytt skötselsystem för ökad biomassaproduktion som levererade större volymer till energimarknaden och bättre ekonomi till skogsägaren.

För att åstadkomma en ökad skogsproduktion måste forsknings- och innovationssystemet stärkas, och vi tillstyrker förslaget i 5.3.6 att helhetsperspektiv av hela skogsbrukskedjan prioriteras. Den tillämpade skogsforskningen måste stärkas och vidareutvecklas för att säkra ett hållbart skogsbruk. Det finns intressanta uppslag bland annat beträffande växtförädling, återväxtmetoder och gallringsprogram. Nyttjande av detaljerad information om mark och hydrologi (laserscanning) kan även ge produktionslyft, då det bör kunna ge minskade skador och därmed högre avkastning, utan negativ miljöpåverkan. Areellt omfattande och ständigt närvarande skogsskador, som sänker produktionsnivån, behöver så långt möjligt hållas tillbaka. Det gäller att förebygga och bekämpa skador av insekter, vilt, rotröta etc. Forskning för mer resistenta plantor är också intressant. Svenskt skogsbruk

är oerhört effektivt i de enskilda leden men totalen glöms ofta bort. Helan kedjan från skog till industri behöver fungera effektivt.

Trädbränsleförbundet menar att förslagen i avsnitt 5.3 i huvudsak bra men det är inga uppseende-väckande nyheter som presenteras. Mycket vet vi redan men utvecklingen går ändå onödigt långsamt. Tyvärr saknas förslag kring hur utvecklingen kan stimuleras och hur markägare och förvaltare ska förmås öka aktiviteten. I avsnitt 5.4.3 finns förslag att Skogsstyrelsen ska inspirera till mer variationsrikt skogsbruk. Varför lyfts inte också behovet av myndighetens roll för att inspirera till ökad produktion fram? I avsnitt 5.5.3 finns en del skrivningar om breddad kompetensutveckling, men det tycks framförallt handla om allt annat än produktion. Det är synd. Och är det verkligen brist på kunskap om skogens alla ekosystemtjänster eller ligger bristen i lättillgänglig och förståelig kunskap och information? Eller finns andra orsaker?

I direktiven för nationella skogsprogrammet framgår att förslag till produktionshöjande åtgärder ska analyseras och sättas i relation till ekonomi och jobb. Det har dock inte denna grupp bidragit med, utan de hänvisar istället till forskningsinstitut. Trädbränsleförbundet menar att det är ett rimligt förslag och vill trycka på att det är viktigt att detta genomförs.

Klimatanpassning är inte med bland förslagen, men de framtida skogarna måste klara av ett framtida klimat. Att verka för ökad tillväxt utan att samtidigt verka för minskade avgångar och ökad klimatanpassning är inte framkomligt. Här är det också viktigt att det finns finansiering för ett proaktivt skogsskyddsarbete, inkluderande traditionella likväl som nya skadegörare. Ett stort problem i dagens skogar är bristen på balans mellan vilt och skog. Det är en svår fråga men den måste lösas för att den övergripande visionen ens ska ha en möjlighet att nås. Förslagen i avsnitt 5.4.6 är en start. Det är viktigt att dessa genomförs.

Dagens svenska skogspolitik kombinerar hög miljöhänsyn, klimatnytta och ekonomisk tillväxt. Den är utformad utifrån den svenska skogsmarkens ägarstruktur och det finns en stark politisk majoritet för en skogspolitik byggd på principen om frihet under ansvar, sektorssamverkan och jämbördiga produktions- och miljömål. En utvärdering av den svenska modellen och en översyn av dess styrmedel, måste självfallet utgå från skogsprogrammets vision och från behovet av en ökad skogsproduktion. Skogarna är mångfacetterade och har komplexa strukturer, det är därför omöjligt att genom fyrkantiga bestämmelser reglera vad som är rätt eller fel. Detaljreglering leder till en likriktning av naturvårdshänsynen som varken gynnar naturen eller ekonomin. Sverige behöver transformeras till en biobaserad samhällsekonomi. En hållbar samhällsutveckling kräver att ekonomiska, miljömässiga och sociala hållbarhetsaspekter beaktas och att politiker vågar göra de avvägningar som krävs. Grupp två tycks vilja lösa politikerna från deras funktion att ta ställning, genom att sätta konstruerade pris på olika ekosystemtjänster. Det är ett olämpligt och dyrt sätt att agera. Miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan behöver omformuleras och ges överordnad prioritet så att generationsmålet kan nås. Helhetssyn inom politiken och ökade satsningar på rådgivning är lämpligt för att nå aktivt hållbart skogsbruk. Följaktligen avstyrks förslaget, i 5.6.5, att låta enskilda naturvårdsforskare avgöra vilken areal som ska avsättas.

3. FRÄMJANDE AV BIOBASERADE PRODUKTER OCH ENERGI, SMARTA TRANSPORTER, EN SKOGSINDUSTRI I VÄRLDSKLASS OCH ÖKAD EXPORT

Sverige måste ställa om från fossilt till bio, och här har skog en betydande roll. Bioekonomi är dock mer än skog och därför måste hela samhället arbeta tillsammans för att denna transformation ska ske. Förslaget att tydligare beskriva vårt svenska hållbara skogsbruk, och verka för fler samarbeten på EU-nivå är bra. Förslaget att det nationella skogsprogrammet ska genomföras inom ett bioekonomiskt ramverk är i princip bra men arbetsgruppens förslag till hur arbetet ska organiseras är

tveksam. Den biobaserade ekonomin kräver helhetssyn. Här talas om parallella värdekedjor, vilket känns märkligt.

Arbetsgruppen belyser träbyggande och nya biobaserade produkter men var finns idéerna kring energi? Lejonparten av Sveriges trädbränslen förbrukas inom landet men vi är beroende av en god total ekonomi i skogsbruket och därför är internationell handel fundamentalt. Skogsbruket är marknadsdrivet vilket gör att en internationellt konkurrenskraftig svensk industri krävs för att betalningsförmågan för träråvaran ska kunna upprätthållas. Tillgång till energi och effekt är härvidlag också värdefullt och därför behöver Sverige fortsatt nyttja fasta biobränslen i värme- och kraftvärmeverk. I en snar framtid kommer effektbristen bli stor i Sverige, det kan biokraft motverka.

Infrastruktur är a och o i energibranschen och här ser vi att det finns mycket att göra. Vår råvara är skrymmande varför längre lastbilar är lämpligt liksom större tågagnar. Men tåg kräver också fungerande spår och terminaler och här finns ett stort historiskt investeringsunderskott som måste åtgärdas. Biodrivmedel är viktigt för att transportsektorn ska minska sina utsläpp och Sverige få en fossilfri fordonsflotta. Vi tillstyrker förslaget att synliggöra samhällsnyttan för gods. Smarta transporter innebär inte att lastbilar slutar användas, utan att de nyttjas där de behövs och att de då drivs av förnybara bränslen i så hög utsträckning som möjligt.

Det är uppenbart att industrins fokus på kostnadsjakt måste ersättas med en strategi för ökade intäkter. Tyvärr tycks inte detta genomsyra de förslag som arbetsgruppen lagt, förslagen i 5.3.3 är mycket svävande. Intrycket är att andra näringar ska lösa skogsbranschens problem istället för tvärtom. Det är konstigt, för det finns ju idéer. I en debattartikel i Ny Teknik framfördes nyligen lättviktsmaterial, avancerade byggkomponenter, starka kompositmaterial till fordon, nya typer av batterier, byggmaterial som genomskinligt trä, textilier, transplanterat inom medicinen och inte minst en ny generation av förpackningar.

4. INTERNATIONELLA SKOGSFRÅGOR

Vad gäller internationella frågor är utformningen av hållbarhetskriterier den viktigaste för vår bransch för närvarande. Vi ser att all politik på energi- och klimatområdet inom EU är viktig för vår del och även för hela skogsbranschen. För att en stark bioekonomi ska kunna realiseras finns krav från näringen om långsiktigt stabila spelregler som måste tillgodoses. Det gäller både rätten att aktivt bruka och använda skogen² och möjligheten att gynna biobaserade bränslen framför fossila alternativ³. Vad gäller dessa akuta och aktuella frågor är dock föreliggande rapport vag. Även EU-politiken inom miljöområdet hade behövt analyseras, här finns frågor som berörs av övriga arbetsgrupper såsom art- och habitatdirektivets genomförande i Sverige.

Det finns däremot en hel del om bistånd, global utveckling och ökad internationalisering av forskning och utbildning. Förslag som kan vara väl värda att arbeta vidare med i den fortsatta processen. Dock hade mer konkreta idéer kunnat lämnas kring EUs energi-, klimat- och miljöpolitik. Det är ofta så att EUs politiker tar in underlagsrapporter inför sina beslut och ibland är EFI leverantör av dessa. Varför då inte föreslå att Sverige engagerar sig mer inom detta institut där vi redan är medlemmar? Därtill finns förmodligen ett behov hos de svenska företagens HR-avdelningar att släppa in fler personer med utländsk och kanske även mer otidig erfarenhet. Kanske kan förslaget om ett internationellt mentorsprogram underlätta.

² Vilket nu berörs inom förslag från KOM om LULUCF.

³ EUs stadsstödsregler hindrar detta idag.

Vi behöver bruka och nyttja svensk biomassa mer. Det måste vi göra för att nå våra egna klimatmål likväl som i solidaritet med andra länder som behöver ersätta fossila och andra resurskrävande material med träråvara. Tittar man på vart de största volymerna levereras så ser man att svenska sågverksprodukter exporteras till Storbritannien, Egypten, Tyskland, Norge och Danmark. Massan går till Tyskland, Italien, Storbritannien och Frankrike. Papper till Tyskland, Storbritannien, Italien och Frankrike. Det är alltså volymmässigt inte fråga om några marknader som ligger väsensskilt långt bort varken i sträcka eller i kultur idag. Hur kommer framtiden att se ut och finns mer pengar att tjäna på andra marknader? Till syvende og sist är det företag som producerar varor och tjänster som säljer och exporterar. Det är alltså upp till företagen själva att hitta sina kunder och se behoven hos dem. Naturligtvis kan omvärldsanalyser och främjandeinsatser på en övergripande nivå underlätta men borde inte detta vara en uppgift redan idag för Business Sweden?

KONKLUSION

Skogsråvara är en förnybar resurs som har en central roll i den pågående klimatomställningen och för att åstadkomma en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Trädbränsle från skog och skogsindustri utgör redan basen för storskalig produktion av fjärrvärme och kraftvärme i Sverige. Biomassa från skog ökar snabbt även som bränsle för mindre industrier och andra värmekonsumenter, och utgör sedan lång tid en viktig del av skogsindustrins egen energiförsörjning. Framför oss har vi en kommersiell utveckling mot drivmedel framställda från träråvara. De former av biomassa från träd som vi nu tar fram för energiändamål kommer även att länkas mot nya kemiska industriprocesser vilket betyder att efterfrågan och flödena ökar ytterligare. Trädbränsleförbundet verkar för en utveckling av branschen. Det sker genom erfarenhetsutbyte mellan medlemsföretagen, studiebesök och exkursioner samt genom att påverka och delta i olika utvecklingsprojekt för att främja branschens effektivitet och lönsamhet. Trädbränsleförbundet verkar för att underlätta en fortsatt ökad miljöriktig användning av trädbränslen till fjärrvärme, närvärme, kraftvärme, industrier, vidareförädling och övriga användare.

En sådan långsiktig verksamhet som skogsbruk är beroende av att grunderna i politiken är stabila över tiden. Ett nationellt skogsprogram är en process, inte en produkt eller en politisk programförklaring. Skogen är en sektor som är beroende av, och som påverkar många olika politikområden, nationellt och internationellt. Trädbränsleförbundet menar att dessa underlagsrapporter i det vidare arbetet måste behandlas som just underlagsrapporter. De ska ses som ett underlag bland flera andra i denna långsiktiga cykliska process. Vi erfar att många beslut idag som påverkar skogspolitiken tas i olika stuprör utan tvärssektoriell analys, så kallad policyfragmentering. Stuprörstänkandet gör att konsekvenserna av olika beslut inte alltid uppmärksammas och förstås. Enskilda beslut inom olika politikområden kan även leda till målkonflikter, och idag saknas en fungerande process för att identifiera, avväga och ta ställning vid sådana målkonflikter. Vi ser även behov av faktabaserade utvärderingar för att undersöka om och vad som ska förändras och effekten av tagna policyer.

Det finns diskrepans mellan arbetsgruppernas målbilder och dagens verklighet men förslagen för att nå de mål grupperna visionerar om är inte tillräckliga. Att arbeta i fyra separata grupper skapar frågor såsom: Finns svensk export av andra ekosystemtjänster? Finns någon marknad i Sverige eller i utlandet för det som det av grupp ett så omhuldade mångbruket ska resultera i? Det har säkert varit värdefullt för sektorn att mötas i dessa arbetsgrupper för att ta fram idéer, och flera förslag är bra.

Trädbränsleförbundet anser att arbetet med det nationella skogsprogrammet måste fortgå, och fortsätta vara en angelägenhet för hela skogssektorn men även andra sektorer. De mål som programrådet, regeringen och ytterst landsbygdsminister Buchter väljer att arbeta vidare med inom det nationella skogsprogrammet måste vara möjliga att nå och utvärdera. Framförallt måste åtgärderna styra mot målen, och målen konkret styra mot visionen. Processen bör självfallet vara

Öppen och de intressenter som deltar måste ta sin del av ansvaret och bidra till att föra arbetet framåt. Avvägningen och prioritering måste vara upp till politiken, då politikerna är folkets representanter. Men det behövs även en förståelse för hur marknaden fungerar. Att sätta mål som inte fungerar på en fri marknad är meningslöst.

Svenska Trädbränsleförbundet

Karin Vestlund Ekerby